

Ο θεατής ως αυτόπτης μάρτυρας

Αν «η μυθοπλασία είναι ο μόνος τρόπος να διεισδύσουμε στην πραγματικότητα», τότε το τελευταίο διάστημα «βαλλόμεθα» από μεγάλη δύση πραγματικότητας. Το ντοκιμαντέρ του Κυριάκου Κατζουράκη «Ο Δρόμος προς τη Δύση», που προβάλλεται στις αίθουσες, συνδέεται, συμπτωματικά και ευπρόσδεκτα, με τις «Μαρτυρίες», την έκθεση του Εθνικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης που παρουσιάζεται στο νέο χώρο του Μεγάρου Μουσικής. Οι εικόνες της ταινίας συνυπάρχουν ακούσια με τις εικαστικές αφηγήσεις των 16 καλλιτεχνών από διάφορα μέρη του κόσμου, που σχολιάζουν, ο καθένας με τον τρόπο του, την οικονομική παγκοσμιοποίηση, το σύγχρονο δουλεμπόριο, τη λαθρομετανάστευση, την πολιτική τρομοκρατία, τη βιομηχανία των ΜΜΕ. Ο λόγος στην

έκθεση, πυκνός και ελλειπτικός. Ο λόγος στην ταινία, σαφής και αποκαλυπτικός.

Βιντεοεγκαταστάσεις, ζωγραφική, φωτογραφίες, «μιλούν» για ένα κόσμο σκοτεινό και μάλλον δυσοίωνο που ανατροφοδοτείται από τις αντιφάσεις, τη σκληρότητα και τις διαρκείς συγκρούσεις. Τα δομικά ύλικά των καλλιτεχνών προέρχονται από την ίδια την πραγματικότητα. Εικόνες που αποσπώνται από το συμπαγές σώμα της καθημερινότητας και μαρτυρούν ένα κόσμο επιθετικό, αμείλικτο, και, εν μέρει, απέλπιδα, έτσι καθώς εμφανίζεται χωρίς ωραιοποίησης και κάλπικες υποσχέσεις.

Από την άλλη, ένας ζωγράφος - σκηνογράφος, ο Κυριάκος Κατζουράκης, συνδυάζει μυθοπλασία και ντοκιμαντέρ, αποφλοιώμένη από το τελετουργικό των διεθνών επαφών, των συμφωνιών και των επεξεργασμένων δηλώσεων. «Πώς είναι να σαι ξένος», αναρωτιέται η αφηγήτρια - πρωταγωνίστρια της ταινίας. «Κι όποιος δεν έχει δουλειά στον τόπο του ξένος είναι».

ΓΝΩΜΗ

ΤΗΣ
ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

βδομάδες μέσα σε αμπάρι, που ξεκίνησαν από το Μπαγκλαντές και έφθασαν στην Ελλάδα δέκα χρόνια μετά, ταξιδιώτες σε τυφλή πορεία με προορισμό έναν άγνωστο τόπο. Ο θεατής ως αυτόπτης μάρτυς, παρακολουθεί και αναρωτιέται, παρακολουθεί και συγκινείται, παρακολουθεί και οργίζεται. Η πολιτική ως δράμα, ως δραματοποιημένο ντοκιμαντέρ, αποφλοιώμένη από το τελετουργικό των διεθνών επαφών, των συμφωνιών και των επεξεργασμένων δηλώσεων. «Πώς είναι να σαι ξένος», αναρωτιέται η αφηγήτρια - πρωταγωνίστρια της ταινίας. «Κι όποιος δεν έχει δουλειά στον τόπο του ξένος είναι».

Ο λαθρομετανάστης κοιτάει ευθέως την κάμερα: «Και το παιδί μου που γεννήθηκε στην Ελλάδα, τι είναι; „Λαθρογένεση“». Κάποιοι, Κούρδοι, περπάτησαν μέρες μέσα στο χιόνι χωρίς παπούτσια. Τα πόδια τους σάπισαν αλλά ήρθαν. Μια διαδρομή σπαρμένη πτώματα, τα οποία απλώς προσπερνούσαν: «Όταν δεν νοιάζεσαι για τον εαυτό σου δεν μπορείς να νοιαστείς για κανέναν άλλον». Αφοπλιστικοί. Χωρίς ρυτορικές και πόζες. Η αλλθεία τους παραδίδεται αδιαμεσολάβητη.

Τόση πραγματικότητα δύσκολα απορροφείται. Από την έκθεση στην ταινία, εικόνες αμφίδρομες, συγκοινωνούντα δοχεία. Ο τρόπος βέβαια που παρουσιάζονται τα γεγονότα ορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τον σκηνοθέτη - δημιουργό. Από τον φωτισμό, το στόσιμο του πλάνου. Από το ανζουμάρει στα πρόσωπα ή εστιά-

ζει σε λεπτομέρειες: στη νευρική κίνηση των δακτύλων, σε ένα μορφασμό, σε ένα αποκαμωμένο ή υγρό βλέμμα.

Ο Κ. Κατζουράκης, προτάσσει το ανθρώπινο αφήγημα. Το στολίζει κάποτε με ένα λόγο ποιητικό, πεποιημένο, αλλά ακόμη και τότε ο θεατής δεν ξάνει την ιδιότητα του αυτόπτη μάρτυρα. Στην έκθεση, οι «μαρτυρίες» είναι πολλές και ποικίλες. Η γλώσσα των εικαστικών καλλιτεχνών είναι ίδια (βίντεο - ντοκιμαντέρ σε ορισμένες περιπτώσεις) αλλά το αποτέλεσμα διαφορετικό. Εικόνες διογκωμένες, επαναλαμβανόμενες, συμβολικές.

Τέχνη παρεμβατική, πολιτική, εκρηκτική. Τέχνη που αγωνιά να μαρτυρήσει περισσότερο παρά να γοντεύσει που επιδιώκει να ανησυχήσει περισσότερο παρά να θωπεύσει. Που έχει περισσότερα ερωτήματα παρά απαντήσεις.